

Generálne riaditeľstvo Zboru väzenskej a justičnej stráže

Šagátova ul. č. 1, 813 04 Bratislava 1

Kancelária verejného ochrancu práv
Grösslingová 35
811 09 Bratislava
Slovenská republika

Váš list číslo/zo dňa	Naše číslo	Vybavuje/linka	Bratislava
1167/2025/KVOP 05.03.2025	GR ZVJS-02428/12-2025-7		24. 03. 2025

Vec

Správa z monitoringu národného preventívneho mechanizmu v ÚVV a ÚVTOS Košice – stanovisko k odporúčaniam

Vážený pán verejný ochranca práv,

na základe Vašej žiadosti Sp. zn. 1167/2025/KVOP, ktorá bola Generálnemu riaditeľstvu Zboru väzenskej a justičnej stráže (ďalej len „zbor“) doručená dňa 5. marca 2025, Vám po dôkladnom posúdení relevantných možností zasielam stanovisko k odporúčaniam uvedeným vo Vašej Správe z monitoringu národného preventívneho mechanizmu v ÚVV a ÚVTOS Košice (ďalej len „správa“). Uvedené stanovisko je sumárne a obsahuje vyjadrenia dotknutých subjektov zboru a Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky.

Vo vzťahu k Ústavu na výkon väzby a Ústavu na výkon trestu odňatia slobody Košice (ďalej len „ústav Košice“).

K 1. odporúčaniam.

Dôkladne prešetriť všetky podozrenia zo zlého zaobchádzania s väznenými osobami, ktoré sú uvedené v tejto správe, a vyvodiť zodpovednosť voči príslušným osobám (bezodkladne).

V súvislosti s tvrdením uvedeným na strane 6 správy, cit. „Z vykonaného monitoringu v júli 2024 vyplynuli závažné podozrenia týkajúce sa zaobchádzania s odsúdenými a obvinenými, najmä osobami rómskeho etnika. Tieto podozrenia sa týkajú najmä oddielu špecializovaného zaobchádzania a mladistvými vo výkone väzby. Tieto zraniteľné skupiny sa podľa zistení z rozhovorov stávajú terčom fyzického a verbálneho násillia zo strany príslušníkov väzenskej služby, pričom tieto praktiky boli popisované nielen samotnými obeťami, ale aj inými odsúdenými.“ uvádzame, že príslušník zboru je pri výkone svojej činnosti povinný dbať na česť, vážnosť a dôstojnosť osoby i svoju vlastnú a nepripustiť, aby v súvislosti s výkonom služby vznikla osobe bezdôvodná ujma a aby prípadný zásah do jej práv a slobôd prekročil mieru nevyhnutnú na dosiahnutie účelu sledovaného výkonom služby. Zároveň je povinný pri výkone služby spojenej so zásahom do práv alebo slobôd osoby povinný túto osobu ihneď, ako je to možné, poučiť o jej právach, ktoré sú ustanovené v zákone č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 4/2001 Z. z.“) alebo v osobitnom predpise. Okrem všeobecne záväzných právnych predpisov a interných predpisov upravujúcich výkon služobnej činnosti príslušníka zboru, sa príslušník zboru a zamestnanec zboru riadi aj „Etickým kódexom príslušníka a zamestnanca Zboru väzenskej a justičnej stráže“ (ktorý je zároveň prístupný širokej verejnosti na internetovej stránke www.zvjs.sk). V rámci uvedených dokumentov sú ukotvené zákonné limity výkonu štátnej služby príslušníka zboru, výkonu práce zamestnanca zboru, ako aj súhrn pravidiel profesionálneho správania, etického a korektného prístupu ku všetkým zainteresovaným stranám. Z obsahu uvedenej matérie sa realizujú pravidelné cyklické školenia.

Považujeme za nevyhnutné jednoznačne vyjadriť, že ústav Košice nepodporuje žiadne formy násillia, týrania, alebo ponížujúceho správania v akejkoľvek forme, zo strany príslušníkov zboru a zamestnancov zboru.

Aj s poukazom na udávanú osobnú skúsenosť monitorovacieho tímu s nevhodným správaním príslušníka zboru je nutné objektívne konštatovať, že existujú prípady vybočenia príslušníkov zboru či zamestnancov zboru z konformných vzorcov správania sa a konania upravených vo vyššie uvedených predpisoch, avšak považujeme za nesprávne konštatovať všeobecné hodnotiace úsudky vzťahujúce sa k väzenskému personálu ako celku, či navodzovať dojem, že takéto nevhodné správanie je bežným javom.

V rámci uvedenej problematiky existujú presné mechanizmy, ktoré sa aktivujú v prípade podozrenia na spáchanie násillia, týrania alebo ponížujúceho správania sa voči akejkoľvek väznenej osobe (nielen patriacej do marginalizovaných skupín), o čom boli podľa nášho názoru členovia monitorovacieho tímu podrobne informovaní na spoločnom osobnom stretnutí za prítomnosti verejného ochrancu práv.

Dovoľujeme si explicitne uviesť, že v prípade zistenia podozrenia existencie násilia, týrania alebo ponižujúceho správania (či už na základe udania dotknutej väznenej osoby alebo na základe vlastnej činnosti) voči väznenej osobe, sa realizuje bezodkladné vypočutie k skutkovým okolnostiam a v prípade podozrenia, že k uvedenému konaniu došlo zo strany príslušníkov zboru, je uvedené bezodkladne odstúpené vecne a miestne príslušnej organizačnej zložke Policajného zboru za účelom posúdenia, či uvedeným konaním nedošlo k naplneniu znakov niektorej zo skutkových podstát trestných činov uvedených v Druhej časti zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov. V prípade, ak nie je zo strany Policajného zboru vyodená trestnoprávna zodpovednosť, je uvedené konanie posudzované nadriadeným v disciplinárnom konaní podľa príslušných ustanovení Tretej časti zákona č. 73/1998 Z. z. o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície v znení neskorších predpisov.

Následne sa v správe na strane 6 uvádza, cit. „Riaditeľovi ústavu verejný ochranca práv na záver odovzdal protokol o závažných poznatkoch zistených počas návštevy, ktoré poukazujú na vážne podozrenia, že voči odsúdeným a obvineným, najmä osobám rómskeho etnika umiestneným prevažne na OŠZ a mladistvým vo výkone väzby, dochádza zo strany príslušníkov k fyzickému a verbálnemu násiliu. Verejný ochranca práv zároveň požiadal vedenie ústavu o okamžité prijatie opatrení na nápravu tejto situácie.“.

Vo vzťahu k uvedenému považujeme za potrebné uviesť, že na osobnom stretnutí monitorovacieho tímu s vybranými nadriadenými ústavu Košice, za prítomnosti verejného ochrancu práv, bol riaditeľ ústavu Košice oboznámený so závažnými poznatkami týkajúcimi sa použitia fyzického a verbálneho násilia voči väzneným osobám, najmä rómskeho etnika umiestneným v oddiele špecializovaného zaobchádzania, ako aj mladistvým vo výkone väzby a požiadal o okamžité prijatie opatrení, ktoré boli následne spísané do protokolu. Zo strany riaditeľa ústavu Košice bol verejný ochranca práv požiadaný o poskytnutie informácií týkajúcich sa zisteného použitia fyzického a verbálneho násilia z dôvodu uplatnenia vyššie popísaného postupu za účelom preverenia možného porušenia osobitných predpisov alebo interných predpisov, čo však bolo zo strany verejného ochrancu práv zamietnuté s ohľadom na zachovanie anonymity. Vzhľadom na uvedené bol verejný ochranca práv upozomený, že bez poskytnutia konkrétnych skutočností nie je možné prijať konkrétne opatrenia na prešetrenie uvedených udalostí. Na základe tejto skutočnosti boli zo strany riaditeľa ústavu Košice prijaté iba všeobecné opatrenia spočívajúce v opätovnom poučení o štandardoch výkonu štátnej služby, ako aj zvýšenie frekvencie kontrolnej činnosti so zameraním na uvedenú oblasť.

Vo vzťahu k uvedenému rovnako máme za to, že ak monitorovací tím disponoval hodnovernými informáciami, ktorých obsahom bolo možné porušenie všeobecne záväzných právnych predpisov (napríklad naplnenie skutkovej podstaty trestného činu podľa § 326 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov), a s ktorými z dôvodu zachovania anonymity nechcel oboznámiť nadriadených ústavu Košice, mohol sám podať podnet podľa ustanovenia § 196 ods. 1 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov.

Tvrdenia väznených osôb o nenahlasovaní fyzického násilia z dôvodu ich nízkeho významu alebo obavy z odvetných opatrení vnímame ako subjektívne a účelové a to najmä z dôvodu, že ak by existovali dôvodné obavy väznenej osoby na možné „odvetné opatrenia“ v prípade nahlásenia fyzického či verbálneho násilia zo strany väzenského personálu ústavu Košice, disponuje širokým diapazonom možnosti ochrany svojich práv a právom chránených záujmov prostredníctvom iných nezávislých inštitúcií, Kanceláriu verejného ochrancu práv nevynímajúc. Rovnako proklamovanie tvrdení o strachu väznených osôb z dôvodu „strachu z pomsty“, prípadne o sebapoškodení z dôvodu „správania príslušníkov“ podľa nášho názoru bez ďalšej objektivizácie javí známky manipulatívneho konania. Veríme, že monitorovací tím pri vedení rozhovorov s väznenými osobami postupoval s vedomím a obozretne a zároveň bral do úvahy aj možné fabulácie a manipulatívne konanie smerujúce k dosiahnutiu vlastného prospechu alebo negatívnej satisfakcie voči väzenskému personálu ústavu Košice, nakoľko uvedené je nezriedkavou súčasťou bežnej reality práce vo väzenskom prostredí.

Aj napriek tvrdeniu členov monitorovacieho tímu, že viaceré výpovede väznených osôb obsahovali podobné skutočnosti, a teda z tohto dôvodu sa zvyšovala relevancia ich tvrdení, si dovoľujeme upozorniť, že rozhovory boli členmi monitorovacieho tímu vedené síce individuálne, ale ostatné väznené osoby boli ubytované spoločne, čím sa vytvára priestor na dôvodné pochybnosti o relevancii týchto tvrdení, z dôvodu čoho ústav Košice považuje za nevyhnutné ich podloženie inými objektívnymi dôkazmi. Tieto skutočnosti považuje ústav Košice za mimoriadne závažné a absolútne žiadnym spôsobom neprichádza k ich akémukoľvek zľahčovaniu či popieraniam. Vychádzajúc však z odborných dlhoročných skúseností, považuje za nevyhnutné ich objektívnym prešetrením dospieť k takému ustáleniu skutkového stavu, ktorý jednoznačne odlišuje porušenie povinností príslušníka zboru alebo zamestnanca zboru od prípadného účelového a manipulatívneho konania väznenej osoby. Takéto prešetrenie sa podľa nášho názoru nemôže zakladať iba na tvrdení väznenej osoby ako poškodeného, ale musí byť náležite podoporené ďalšími dôkazmi, ktoré jednoznačne potvrdia alebo vyvrátia jeho tvrdenia. Dôležitosť takéhoto postupu zvyrazňuje aj skutočnosť, že v prípade trestného konania alebo disciplinárneho konania voči príslušníkovi zboru alebo zamestnancovi zboru, požíva aj tento ochranu najmä v uplatňovaní jemu ako subjektu trestného konania alebo disciplinárneho konania priznaných práv.

Na záver dodávame, že Ústav Košice na základe vyššie uvedených dôvodov predmetné odporúčanie neplánuje implementovať z dôvodu, že ústav Košice nedisponuje inými ako všeobecne formulovanými informáciami o existencii nevhodného správania, na základe ktorých by mohol iniciovať externé alebo interné šetrenie, nakoľko tieto informácie neboli ústavu Košice zo strany monitorovacieho tímu doteraz poskytnuté.

K 2. odporúčaniu.

Pisomne upozorniť zdravotnícky personál o potrebe profesionálneho a rešpektujúceho prístupu k odsúdeným a obvineným (bezodkladne).

Ústav Košice plánuje odporúčanie implementovať, avšak dodávame, že zdravotnícky personál zdravotníckeho zariadenia ústavu Košice prístupuje pri svojej službe k ošetrovaným odsúdeným a obvineným objektívne, nezaujato, profesionálne a vysoko odborne v súlade s relevantnými všeobecne záväznými právnymi predpismi, internými predpismi, ako aj etickým kódexom zdravotníckeho pracovníka a zabezpečuje až nadštandardnú zdravotnú starostlivosť podľa aktuálneho

zdravotného stavu a individuálnych potrieb.

Ako predpokladáme a subjektívne vnímame tvrdenia monitorovacieho tímu ohľadom údajného porušovania etiky lekárov ústavu Košice na základe jedného zápisu v zdravotnej dokumentácii, či jednorazového použitia slangového výrazu, ktorého použitie môže vyplývať aj situačne z konfliktov, často vyvolávaných väznenými osobami v prípadoch nenaplnenia ich subjektívnych potrieb.

Dovoľujeme si vysloviť názor, že ak má byť obvinený počas výkonu väzby a odsúdený počas výkonu trestu odňatia slobody obmedzený na svojich právach len v nevyhnutnom zákonom ustanovenom rozsahu (negatívna diskriminácia), máme za to, že by obvinený počas výkonu väzby a odsúdený počas výkonu trestu odňatia slobody nemal disponovať väčším rozsahom zákonom ustanovených práv, ako osoba mimo väzenského prostredia (pozitívna diskriminácia). Veríme, že cieľom správy nie je vyvolanie prípadných búrlivých reakcií spoločnosti z dôvodu presadzovania širšieho rozsahu práv pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti väzneným osobám v porovnaní s prípadmi, kedy je civilná osoba častokrát nútená čakať na poskytnutie potrebnej zdravotnej starostlivosti niekoľko mesiacov, a teda uprednostňovanie väznených osôb pred osobami mimo väzenského prostredia.

K 3. odporúčaniu.

Mladistvým, ktorí vykonávajú disciplinárny trest umiestnenia do uzavretého oddielu, ponechať matrac aj počas dňa (bezodkladne).

Vychádzajúc z tvrdenia monitorovacieho tímu na strane 24, cit. „Zo zistených skutočností možno konštatovať, že v prípade absencie matracu na cele určenej pre výkon disciplinárneho opatrenia dochádza k porušeniu § 18 ods. 2 zákona v spojení s § 70 a nasl. zákona o výkone trestu odňatia slobody v spojení s Dohovorom o právach dieťaťa (104/1991 Zb.), čl. 31, právo dieťaťa na oddych a voľný čas s ohľadom na vek dieťaťa, a to aj v podmienkach výkonu trestu alebo umiestnenia vo väzbe a bez ohľadu na disciplinárne tresty (bod 77 a 78 Správy OSN č. A/HRC/28/68).“, ako aj názvu kapitoly „Mladiství vo výkone väzby“, považujeme obsah citovaného konštatovania za zmätočný a nejasný z dôvodu, že v rámci textu v ňom uvedeného, sa tu nachádzajú odkazy na zákon č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 475/2005 Z. z.“), čo sú z hľadiska právneho postavenia jednotlivca v rámci trestného konania odlišné inštitúty.

Aj napriek uvedenej nejasnosti je nutné konštatovať, že uvedené konštatovanie vychádza iba z tvrdení väznených osôb, s čím sa nie je možné stotožniť. Podľa ustanovenia § 45 ods. 1 zákona č. 221/2006 Z. z. o výkone väzby v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 221/2006 Z. z.“) „na výkon väzby mladistvých sa vzťahujú ustanovenia tohto zákona, ak ďalej nie je ustanovené inak.“

Podľa ustanovenia § 40c ods. 3 zákona č. 221/2006 Z. z. „cela výkonu disciplinárneho trestu je vybavená lôžkom pripevneným k podlahe alebo na stenu, stoličkou a stolíkom pripevnenými k podlahe alebo na stenu, poličkou na uloženie vecí pripevnenou na stenu, hygienickým zariadením, umývadlom s pitnou vodou, elektrickým osvetlením a privolávacím signalizačným zariadením. V čase vyhradenom na spánok sa poskytuje obvinenému matrac, podhlavník, podľa klimatických podmienok jedna alebo dve prikrývky a lôžková bielizeň.“

Ústav Košice postupuje pri umiestňovaní mladistvého obvineného do cely disciplinárneho trestu v zmysle platnej právnej úpravy, a teda obvinený mladistvý disponuje matracom v cele disciplinárneho trestu v čase určenom na odpočinok a tým je zabezpečené jeho právo na oddych.

Zároveň však k uvedenému odporúčaniu uvádzame, že v rámci pripravovaných legislatívnych zmien sa upúšťa pri umiestňovaní obvinených do cely disciplinárneho trestu alebo odsúdených do uzavretého oddielu od odoberania matraca, podhlavníka, prikrývky a lôžkovej bielizne mimo času určeného na odpočinok.

K 4. odporúčaniu.

Umožniť návštevy mladistvých aj v poobedných termínoch (bezodkladne).

Vo vzťahu k vyjadreniu monitorovacieho tímu v časti „Príjem mladistvých a kontakt s vonkajším svetom“ na strane 24 správy, cit. „Nastavený čas návštev v ranných hodinách vníma tím NPM ÚKPD ako nevhodný. Odporúča sa zmeniť návštevne hodiny na poobedie, nakoľko pre niektorých rodinných príslušníkov, ktorí nie sú z Košíc, môže byť návšteva v skorých ranných hodinách nereálna.“ uvádzame, že v zmysle ustanovenia § 46 ods. 2 zákona č. 221/2006 Z. z. „mladistvý má právo prijať návštevu raz za týždeň v trvaní najmenej jednej hodiny.“ zákonná úprava výkonu väzby neurčuje čas vykonania návštevy.

Dátum a čas vykonania návštevy určuje určený príslušník zboru, častokrát nad rámec citovaného ustanovenia, zároveň však aj po dohode s obvinenými za účelom maximalizácie podpory sociálnych kontaktov. Skutočnosť, že návštevy obvinených mladistvých sú plánované aj v čase od 07:30 hod. teda nie je pravidlom, ako to zo znenia konštatovania správy vyplýva, ústav Košice umožňoval prijímať návštevy mladistvým obvineným aj v poobedných hodinách a odporúčanie realizoval aj doteraz.

K 5. odporúčaniu.

Zaviesť interné pravidlá týkajúce sa správania príslušníkov pri prehliadkach cel a zabezpečiť ich dôsledné monitorovanie (do 3 mesiacov).

Ústav Košice odporúčanie implementoval bezodkladne po návšteve vykonanej monitorovacím tímom formou zavedenia prítomnosti nadriadených ústavu Košice pri vykonávaní prehliadok cel, pričom o týchto kontrolách sa vedú záznamy.

K 6. odporúčaniu.

Zaviesť mechanizmus na anonymné nahlasovanie prípadov násilia zo strany príslušníkov alebo spoluväzňov, aby sa eliminoval strach z odvetných opatrení (do 3 mesiacov).

Ústav Košice neplánuje toto odporúčanie implementovať, nakoľko tvrdenia väznených osôb o nenahlasovaní fyzického násillia z dôvodu ich nízkeho významu alebo obavy z odvetných opatrení vnímame ako subjektívne a účelové, a to najmä z dôvodu, že ak by existovali dôvodné obavy väznenej osoby na možné „odvetné opatrenia“ v prípade nahlásenia fyzického či verbálneho násillia zo strany príslušníkov zboru alebo ostatných väznených osôb, táto osoba disponuje širokým diapazónom možnosti ochrany svojich práv a právom chránených záujmov prostredníctvom anonymných podaní alebo podaní smerujúcich iným nezávislým inštitúciám, Kanceláriu verejného ochrancu práv nevynímajúc.

V súvislosti s uplatnením odvetných opatrení zo strany príslušníkov zboru by sme chceli poukázať na § 65dd zákona č. 4/2001 Z. z., kde je uvedené, že „Podanie sťažnosti nesmie byť podnetom ani dôvodom na vyvodzovanie dôsledkov, ktoré by sťažovateľovi spôsobili akúkoľvek ujmu.“ Každý príslušník zboru je povinný postupovať v zmysle vyššie uvedeného zákonného ustanovenia. Prípadné uloženie akéhokoľvek disciplinárneho trestu odsúdenému alebo obvinenému je upravené v § 52 a nasl. zákona č. 475/2005 Z. z., respektíve v § 38 a nasl. zákona č. 221/2006 Z. z. a musí mu predchádzať spáchanie disciplinárneho previnenia odsúdeným alebo obvineným, ktoré mu bolo objektívne preukázané. Podľa § 52 ods. 2 zákona č. 475/2005 Z. z. „Disciplinárnym previnením je zavinené nesplnenie alebo porušenie povinnosti alebo zákazu podľa tohto zákona, predpisov na jeho vykonanie alebo ústavného poriadku odsúdeným. Disciplinárnym previnením je aj konanie, ktoré má znaky priestupku podľa osobitných predpisov.“ a § 38 ods. 2 zákona č. 221/2006 Z. z. „Disciplinárne previnenie je zavinené nesplnenie alebo porušenie povinnosti alebo zákazu podľa tohto zákona, predpisov na jeho vykonanie alebo ústavného poriadku obvineným.“ Z uvedeného teda vyplýva, že samotné podanie sťažnosti odsúdeným alebo obvineným nemôže byť dôvodom na uloženie disciplinárneho trestu.

K 7. odporúčaniu.

Zvýšiť dostupnosť posilňovne a športového vybavenia (do 6 mesiacov).

Tvrdenie odsúdených súvisiace s predmetným odporúčaním nachádzajúce sa na strane 16 správy, cit. „Niektorí odsúdení by radi mali prístup k ďalším aktivitám alebo chodiť častejšie do posilňovne, nakoľko do nej môžu chodiť údajne len jedenkrát do týždňa, prípadne by privítali posilňovňu priamo na oddiele“ sa nezakladá na pravde. Návštevy posilňovne sú realizované podľa presne stanoveného harmonogramu tak, aby každý odsúdený a obvinený mal možnosť účasti na tejto aktivite. Odborný personál zabezpečujúci tieto aktivity častokrát aj nad rámec zákona povoľuje častejšiu realizáciu návštevy posilňovni.

Zriadenie ďalších posilňovní je nemožné zo stavebno-technického hľadiska, vzhľadom na obmedzené priestorové možnosti a rovnako máme za to, že vyžadovaný štandard je od väzenského zariadenia nedôvodné očakávať, aj v komparácii na štandardy komerčných sietí posilňovní v spoločnosti mimo väzenského prostredia.

Ústav Košice odporúčanie neplánuje implementovať z dôvodu, že aktuálny stav považuje za dostačujúci (viď priložená príloha).

K 8. odporúčaniu.

Vypracovať metodiku ako postupovať v prípade neprítomnosti zdravotníckeho personálu (počas víkendov a sviatkov) v prípade riešenia zdravotných ťažkostí, ktoré si nevyžadujú privolanie rýchlej zdravotnej pomoci (do 6 mesiacov).

Uvedenú problematiku upravuje Rozkaz generálneho riaditeľa zboru č. 6/2008 o poskytovaní zdravotnej starostlivosti obvineným a odsúdeným v znení neskorších predpisov (ďalej len „RGR č. 6/2008“). V prípade neprítomnosti zdravotníckeho personálu počas víkendov a sviatkov vedúci zmeny osobne preverí zdravotné ťažkosti väznenej osoby, telefonicky kontaktuje lekára nemocnice slúžiaceho ústavnú pohotovostnú službu alebo lekára ústavu Košice, ktorý rozhodne o ďalšom postupe. Dodržiavanie týchto krokov postačuje k rýchlej a efektívnej pomoci v krízových situáciách.

Vydávanie liekov počas neprítomnosti zdravotníckeho personálu počas víkendov a sviatkov je upravené v § 41 ods. 5 RGR č. 6/2008, ktorý uvádza, že „Počas víkendov, štátnych sviatkov a dní pracovného pokoja lieky podľa ods. 3 písmena b), vydáva referent režimu alebo samostatný referent podľa pokynov sestry zdravotníckeho zariadenia a podľa dávkovania vyznačeného na liekovkách; liekovky vydá sestra zdravotníckeho zariadenia slúžiacemu referentovi režimu alebo samostatnému referentovi do 15:00 h.“. Užitie jednotlivých dávok liekov vydávaných prostredníctvom dávkovačov kontroluje určený príslušník zboru pri ich vydaní.

Ústav Košice neplánuje uvedené odporúčanie implementovať, nakoľko tento systém funguje dlhoročne a doposiaľ nedošlo k žiadnym zdravotným ťažkostiam u väznených osôb z dôvodu poškodeniu zdravia v prípadoch neprítomnosti zdravotníckeho personálu. Uvedený interný predpis sa striktnie dodržiava a aktuálny spôsob poskytovania zdravotnej starostlivosti v prípade neprítomnosti zdravotníckeho personálu počas víkendov a sviatkov považujeme za vyhovujúci.

K 9. odporúčaniu.

Zvážiť zabezpečenie terapeutickú miestnosti, pre lepšiu adaptáciu a psychologické výsledky s umiestnenými mladistvými (do 6 mesiacov).

Ústav Košice konštatuje, že uvedené odporúčanie nie je potrebné implementovať z dôvodu, že takouto terapeutickou miestnosťou disponuje (viď priložená príloha).

K 10. odporúčaniu.

Poskytnúť všetkým odsúdeným uzamykateľné skrinky alebo zámky na skrinky na ich osobné veci, aby sa znížil počet krádeží a s tým súvisiacich konfliktov (do 9 mesiacov).

V súvislosti s odporúčaním sa v správe na strane 11 uvádza, že: „Dornievame sa, že zabezpečenie zámok alebo uzamykateľných skriniek pre všetkých odsúdených by mohlo významne zlepšiť situáciu a vzťahy medzi väznenými osobami nielen na OŠZ, ale aj na ostatných oddieloch. Takéto opatrenie by mohlo pomôcť znížiť počet krádeží a konfliktov, pričom by prispelo k vytvoreniu bezpečnejšieho a dôstojnejšieho prostredia.“

Resocializačná funkcia je jednou zo základných funkcií výkonu trestu odňatia slobody. Ako poskytuje dostupná odborná

literatúra, resocializáciou sa rozumie akýkoľvek sociálny zásah s cieľom integrácie do spoločnosti. V prípade odsúdených vo výkone trestu odňatia slobody sú to aktivity, ktorých cieľom je podpora integrácie do bežného života po návrate z výkonu trestu odňatia slobody, zlepšenie sociálnych zručností a pomoc pri prekonávaní problémov, ktoré by mohli zvädzať na nesprávnu cestu.

Jednou z možností, ako je následne aj navrhované v správe, by bolo poskytnúť každému jednému odsúdenému zámok, ako aj prípadne ďalšie vybavenie, ktoré potrebuje. Zároveň však takéto riešenie nekorešponduje práve s plnením resocializačnej funkcie výkonu trestu, a teda z dlhodobého hľadiska nielen že nepripraví odsúdeného na riešenie si vlastných problémov a záležitostí po návrate do civilného života, práve naopak, podnecuje odsúdeného k očakávaniu, že jeho potreby budú riešené inými osobami. Takýto pohľad v konečnom dôsledku môže mať nepriamy vplyv na recidívu odsúdených, ktorej znižovanie je dlhodobým cieľom zboru.

Spoločne k 11. a 12. odporúčaniu.

Zabezpečiť dostatok stoličiek a podnetnejšie prostredie v kultúrnych miestnostiach, aby sa zvýšila ich funkčnosť a prínos pre odsúdených (do 9 mesiacov).

Zabezpečiť rovnomerné vybavenie všetkých vychádzkových dvorcov športovými a cvičebnými pomôckami, aby mali všetci odsúdení a obvinení rovnaké možnosti na aktívne trávenie času počas vychádzok (do 12 mesiacov).

Monitorovací tím počas návštevy v ústave Košice navštívil viaceré priestory, v ktorých sú ubytované väznené osoby a ktoré sú využívané na aktivity s väznenými osobami. Aj napriek tejto skutočnosti správa obsahovala iba tri fotografie (strana 21 správy) z celej návštevy. Nie je nám známa systematika, na základe akých kritérií sa monitorovací tím rozhodol prezentovať iba a práve tieto fotografie, avšak podľa nášho názoru tieto neprezentujú skutočný stav priestorov, ktoré sú na zaobchádzanie s väznenými osobami využívané, ale prezentujú extrémne minimum, a preto od nich nemožno očakávať, že budú prezentovať skutočný stav.

V prípade, ak monitorovací tím poukazuje na strohosť, opotrebovanosť, nepodnetnosť priestorov, či nedostatok športového vybavenia vo vychádzkových dvorcoch, považujeme za poľutovaniahodné, že monitorovací tím neprezentoval tieto skutočnosti komplexne, t. j. širším rozsahom fotodokumentácie na podporu týchto konštatovaní, ale zverejnil iba tri fotografie, pričom systematika pri ich výbere je minimálne otázná. Ústav Košice disponuje viacerými vychádzkovými dvorcami, z ktorých každý jeden je vybavený viacerými work-outovými zariadeniami (napríklad lavičky, hrazdy) a telefónnym zariadením, ďalšími športovými priestormi, multifunkčnými priestormi, multifunkčným ihriskom, terapeutickými miestnosťami, ktoré sú využívané na zaobchádzanie s väznenými osobami, a pri ktorých máme za to, že sú vhodné poskytnúť väzneným osobám dostatočné množstvo podnetov na rozvoj a prípravu na začlenenie do spoločnosti po prepustení z výkonu väzby alebo výkonu trestu odňatia slobody (viď priložená príloha).

Z týchto dôvodov ústav Košice odporúčanie neplánuje implementovať, nakoľko aktuálne vybavenie kultúrnych miestností, je vzhľadom na materiálne a stavebno-technické možnosti dostatočné.

K 13. odporúčaniu.

Zefektívniť interné šetrenia prípadov zlého zaobchádzania s väznenými osobami, najmä na dotknutých oddieloch, a to napríklad zavedením pravidelných kontrol a auditov zameraných na dodržiavanie predpisov a štandardov zaobchádzania s väznenými osobami (priebežne).

Ústav Košice odporúčanie implementoval bezodkladne po návšteve monitorovacieho tímu formou zvýšenia frekvencie kontrolnej činnosti so zameraním na predchádzanie násilnému, trýzniacemu konaniu alebo inému konaniu spôsobujúcemu poníženie väznených osôb.

K 14. odporúčaniu.

Zdôrazňovať príslušníkom význam a dodržiavanie Etického kódexu príslušníka a zamestnanca Zboru väzenskej a justičnej stráže (priebežne).

Ústav Košice odporúčanie implementoval formou zdôraznenia významu „Etického kódexu príslušníka a zamestnanca Zboru väzenskej a justičnej stráže“ v rámci pravidelných cyklických školení. V rámci uvedeného dokumentu sú ukotvené zákonné limity výkonu štátnej služby príslušníka zboru, výkonu práce zamestnanca zboru, ako aj súhrn pravidiel profesionálneho správania a etického a korektného prístupu ku všetkým zainteresovaným stranám.

K 15. odporúčaniu.

Organizovať vzdelávanie pre príslušníkov zamerané na prácu so zraniteľnými skupinami, vrátane osôb pochádzajúcich zo sociálne marginalizovaných komunit, a na pochopenie ich špecifických potrieb a ich sociálneho zázemia (priebežne).

Ústav Košice odporúčanie implementoval formou existencie témy „Špecifiká výkonu práce v prostredí ZVJS“ v rámci cyklických odborných školení.

K 16. odporúčaniu.

Zahŕnúť do vzdelávania tematiku ľudských práv a dôstojného zaobchádzania s väznenými osobami (priebežne).

Ústav Košice odporúčanie implementoval formou existencie témy „Orientácia v medzinárodných dokumentoch zaoberajúcich sa problematikou zaobchádzania s väznenými osobami“, „Etický kódex príslušníka a zamestnanca Zboru väzenskej a justičnej stráže“ a „Dynamická bezpečnosť“ v rámci cyklických odborných školení.

K 17. odporúčaniu.

Umožniť aj odsúdeným na OŠZ vykonávať práce prispôbené ich schopnostiam (priebežne).

Ústav Košice odporúčanie implementuje formou dlhodobého a pravidelného posudzovania odsúdených s cieľom pracovného zaradenia podľa ich rozumových schopností a trestno-právnych kontraindikácií.

Ústav Košice v aktuálnom období eviduje zvýšený záujem o zamestnávanie odsúdených, avšak tie nedokáže v plnej miere zabezpečiť. Objektívnymi skutočnosťami sú napríklad trestno-právne kontraindikácie a s tým súvisiace preventívno-bezpečnostné dôvody, ale aj napríklad rozumové limity odsúdených. Nezanedbateľnú časť však tvoria tí odsúdení, ktorí javia nezáujem pracovať a v prípade ich pracovného zaradenia konajú tak, aby boli z práce vyradení, alebo odsúdení, ktorí proklamujú rôzne subjektívne zdravotné problémy, ktoré znemožňujú ich pracovné zaradenie.

Vo vyššie uvedených intenciách teda ústav Košice vyvíja maximálnu snahu podnecovať odsúdených k tým činnostiam, ktoré z dlhodobého hľadiska majú predpoklad umožniť odsúdenému plnohodnotné začlenenie do civilného života po prepustení z výkonu trestu odňatia slobody a minimalizovať riziko recidívy.

K 18. odporúčaniam.

Zrušiť kolektívne tresty, ktoré neprímerane postihujú všetkých odsúdených bez ohľadu na ich individuálnu zodpovednosť, a nahradit' ich adresnými opatreniami (priebežne).

Ústav Košice odporúčanie neplánuje implementovať z dôvodu, že disciplinárna právomoc v ústave Košice sa uplatňuje striktné v súlade s aktuálnou právnou úpravou a v súlade s princípom individualizácie trestu nie sú ukladané kolektívne tresty.

V súvislosti s uvedeným odporúčaním sa v správe na strane 11 uvádza, cit. „Kolektívne tresty, ako napríklad uzamknutie spoločných priestorov (kultúrnej miestnosti), ktoré viacerí odsúdení zhodne popisovali, môžu prispievať k celkovému napätiu medzi odsúdenými. Takéto opatrenia trestajú všetkých odsúdených na oddiele bez ohľadu na ich individuálnu zodpovednosť, čo zvyšuje frustráciu u osôb, ktoré sa nijako neprevinili. Následne to môže prehlbovať napätie medzi väzňami a podporovať ich vzájomné obviňovanie.“.

Pojem „kolektívny trest“ nie je legislatívne zakotvený v žiadnom všeobecne záväznom právnom predpise ani internom predpise. Je to prejavom individualizácie výkonu trestu, kedy zákonodarca pri úprave disciplinárneho konania odsúdených zohľadnil osobnú zodpovednosť za porušenie povinnosti uložených odsúdenému vo výkone trestu odňatia slobody (§ 52 ods. 1 zákona č. 475/2005 Z. z.).

Máme dôvodný predpoklad, že uvedené konštatovanie v správe vychádza z tvrdení odsúdených, ktoré má základ v neznalosti práv a povinností odsúdeného počas výkonu trestu odňatia slobody.

Jednou zo základných povinností odsúdeného je v zmysle § 39 písm. a) zákona č. 475/2005 Z. z. „plniť povinnosti uložené týmto zákonom a ústavným poriadkom.“.

Disciplinárnym previnením sa podľa § 52 ods. 2 zákona č. 475/2005 Z. z. rozumie „Disciplinárnym previnením je zavinené nespĺnenie alebo porušenie povinnosti alebo zákazu podľa tohto zákona, predpisov na jeho vykonanie alebo ústavného poriadku odsúdeným. Disciplinárnym previnením je aj konanie, ktoré má znaky priestupku podľa osobitných predpisov.“, pričom enumeratívny výpočet disciplinárných trestov, ktoré je možné uložiť je následne uvedený v ustanovení § 52 ods. 3 zákona č. 475/2005 Z. z. Z uvedenej analýzy právnej normy je teda možné vyvodit', že disciplinárny trest za spáchanie disciplinárneho previnenia je možné uložiť iba jednému odsúdenému a nie kolektívu ako celku.

Vychádzajúc z obsahu konštatovania je teda dôvodné predpokladať, že uvedeným je zamýšľané pravdepodobne uzamknutie kultúrnej miestnosti z dôvodu obmedzenia sledovania televízie. Dovofujeme si však poukázať na skutočnosť, že uvedená možnosť vychádza z ustanovenia § 33 ods. 5 Ústavného poriadku pre odsúdených v Ústave na výkon väzby a Ústave na výkon trestu odňatia slobody Košice, pričom sa nejedná o obmedzenie zákonného nároku odsúdených ako formy trestu, ale o fakultatívnu možnosť povolenia sledovania televízie nad určený zákonný rámec na základe povolenia oprávneného príslušníka zboru. Uvedené oprávnenie je mechanizmom smerujúcim k podnecovaniu konformných vzorcov správania sa a posilnenie princípu zásluhovosti s cieľom pozitívneho spolupôsobenia odsúdených umiestnených v jednom kolektíve navzájom. V žiadnom prípade ho však nie je možné považovať ako formu kolektívneho trestania odsúdených.

K 19. odporúčaniam.

Posilniť na oddieloch, kde je zvýšená miera konfliktov medzi odsúdenými dozor príslušníkov (priebežne).

Ústav Košice odporúčanie implementuje v aplikačnej praxi pravidelne, s dôrazom na minimalizáciu vzniku rôznych druhov prejavov konfliktných situácií.

V súvislosti s uvedeným odporúčaním sa v správe na strane 11 uvádza, cit. „Na oddiele špecializovaného zaobchádzania monitorovací tím zaznamenal počas oboch návštev viaceré sťažnosti na zlú atmosféru medzi odsúdenými, ktorú sprevádzajú konflikty, bitky, šikana, krádeže a nedostatok podpory pri ich riešení. Tieto zistenia sú alarmujúce a poukazujú na potrebu systematickejšieho prístupu zo strany personálu k prevencii násillia a zmierňovaniu napätia medzi väzňami osobami.“.

Zriadenie špecializovaných oddielov výkonu trestu odňatia slobody sa realizuje za účelom potreby uplatnenia ďalších metód a postupov zaobchádzania s odsúdenými s cieľom prehlbenia individualizácie výkonu trestu alebo výkonu ochranného liečenia.

Podľa ustanovenia § 79 ods. 2 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 368/2008 Z. z., ktorou sa vydáva Poriadok výkonu trestu odňatia slobody v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška č. 368/2008 Z. z.“) sa „Oddiel špecializovaného zaobchádzania zriaďuje pre odsúdených

- a) s duševným ochorením, poruchou osobnosti alebo inými závažnými psychickými problémami vyžadujúcimi špecializované zaobchádzanie alebo
- b) s problémami s adaptáciou na podmienky výkonu trestu.“.

Ako už z charakteristiky špecializovaných oddielov vyplýva, oddiel špecializovaného zaobchádzania je špeciálny oddiel, kam je umiestnený odsúdený, u ktorého existuje charakteristika vyžadujúca voľbu osobitných foriem zaobchádzania s cieľom naplnenia funkcií výkonu trestu odňatia slobody. Už pri prvotnom pohľade na vo vyhláške č. 368/2008 Z. z. explicitné vymedzenie spomínaných charakteristík potrebných na zaradenie odsúdeného do oddielu špecializovaného

zaobchádzania, je zrejmy predpoklad očakávania vysokej dynamiky vzťahov v takto charakterizovanom kolektíve odsúdených. V uvedených kolektívoch je bežným javom prítomnosť rôznych konfliktných situácií medzi odsúdenými, pocity nespokojnosti, zvýšená tenzia a nervozita, ktoré sú častokrát výsledkom nedostatku komodít, ktoré títo odsúdení využívajú na napĺňanie svojich životných potrieb v civilnom prostredí (napríklad káva, tabak, lieky, omamné a psychotropné látky).

Pocity spokojnosti jedinca závisia od naplnenia ním očakávaných potrieb a sú závislé od preferencií každého jednotlivca. Je prirodzené, že dosiahnuť pocit spokojnosti v podmienkach výkonu trestu odňatia slobody je, dovoľme si tvrdiť, nemožné, najmä s ohľadom na obmedzenie rozsahu práv, ktoré si odsúdený počas výkonu trestu odňatia slobody uplatňovať nemôže. Väznená osoba je výrazným spôsobom obmedzená na obvyklom spôsobe života, čo má výrazný vplyv na jej prežívanie počas obmedzenia osobnej slobody a jej reakcie v rámci bežných spoločenských interakcií. Pri bližšom pohľade na skladbu väzenskej populácie v ústave Košice sa v praxi väzenský personál stretáva so situáciami, kedy odsúdený neovláda vykonávanie základných životných potrieb, komunikácia s ním je extrémne náročná z dôvodu umiestnenia rozumových schopností odsúdeného do pásma subnormy, či existencie iných psychických defektov a pudového správania sa.

Dovolojeme si tvrdiť, že pri takejto charakteristike kolektívu je takmer nemožné dôvodne očakávať úspech systematických opatrení, nakoľko problematika resocializácie takto osobnostne štruktúrovaných odsúdených ďaleko presahuje múry akéhokoľvek väzenského zariadenia, ale mala by začínať systematickou prácou v spoločnosti cieľovými opatreniami podporujúcimi zodpovednosť a samostatnosť v bežnom živote.

Aj napriek uvedenému vynakladá odborný personál ústavu Košice všetko úsilie tak, aby výkon trestu odňatia slobody umiestnených v oddiele špecializovaného zaobchádzania naplnil svoj účel.

K 20. odporúčaniu.

Zaviesť pravidelné organizované aktivity, ako sú športové činnosti, vzdelávacie kurzy, tvorivé dielne či kultúrne programy, ktoré by mohli pomôcť odsúdeným zmysluplne tráviť čas, a to s ohľadom na možnosti jednotlivých odsúdených (priebežne).

Ústav Košice uvedené realizoval aj doteraz. Kultúrno-osvetová, záujmová a športová činnosť v podmienkach ústavu Košice je realizovaná v zmysle relevantných ustanovení všeobecne záväzných právnych predpisov, primárne vyhlášky č. 437/2006 Z. z., vyhlášky č. 368/2008 Z. z. a v zmysle Rozkazu generálneho riaditeľa zboru č. 61/2023 o vzdelávaní a kultúrno-osvetovej činnosti v podmienkach výkonu väzby a výkonu trestu odňatia slobody. Pre potreby realizácie voľnočasových aktivít a záujmových činností sú v ústave Košice zriadené a využívané samostatné priestory, ktorých obrazové vyobrazenie je uvedené v priloženej prílohe.

V záujme zmysluplného naplnenia voľného času obvinených a odsúdených a neformálnej podpory dosahovania cieľov stanovených v programe zaobchádzania sa v ústave Košice organizujú kultúrne podujatia, športové podujatia, výchovno-osvetové podujatia a iné organizované aktivity zamerané na rozvoj osobnosti a kultúrneho spôsobu života obvinených a odsúdených.

Organizovaná kultúrno-osvetová a športová činnosť sa v rozsahu a čase určenom v ponukových listoch organizuje ako celoústavná (hromadná) aktivita alebo aktivita jednotlivých oddielov. Ponukový list celoústavných hromadných aktivít spracováva pedagóg vzdelávania alebo iný príslušník zboru určený riaditeľom ústavu Košice alebo vedúcim oddelenia výkonu väzby alebo vedúcim oddelenia výkonu trestu prostredníctvom elektronického formulára vytvoreného spôsobom uvedeným v používateľskej príručke. Ponukový list oddielových aktivít spracováva pedagóg oddielu prostredníctvom elektronického formulára vytvoreného pedagógom vzdelávania spôsobom uvedeným v používateľskej príručke. Ponukový list sa obvineným a odsúdeným sprístupňuje v rámci elektronických služieb pre väznené osoby. Možnosti zaradenia obvineného a odsúdeného do celoústavných (hromadných aktivít) aktivít sa vyhodnocujú podľa aktuálnej miery individuálneho bezpečnostného rizika obvineného a odsúdeného a organizačno-technických možností jej eliminácie. Pedagóg, ktorý vypracúva program zaobchádzania, môže určiť v programe zaobchádzania v časti aktivity vo voľnom čase odsúdenému povinnosť zúčastniť sa organizovanej kultúrno-osvetovej a športovej činnosti.

K 21. odporúčaniu.

Vytvoriť špecifické programy pre mladistvých zamerané na vzdelávanie a sociálne zručnosti, ktoré by im pomohli zmysluplne tráviť čas (priebežne).

Ústav Košice uvedené odporúčanie realizoval aj doteraz. V rámci programu zaobchádzania s obvinenými mladistvými sa od 1. júla 2024 do 31. decembra 2024 zrealizovalo spolu 75 skupinových aktivít z tematických oblastí podľa štandardov tohto programu a medzi ktoré patrili témy ako Ja – moja identita, Emócie a pocity, Vzťahy s rodičmi, súrodencami, rovesníkmi a..., Komunikácia, správanie, konflikt, Kognitívna – oblasť, učím sa učiť, Zdravý životný štýl a estetické cítenie, Látkové a nelátkové závislosti, Kriminalita a viktimizácia, Pohybové aktivity a Pracovné aktivity. Uvedených aktivít podľa predchádzajúcej vety sa opakovane zúčastňovalo 18 obvinených mladistvých.

Vzdelávanie obvinených mladistvých sa realizuje v spolupráci s partnerskými vzdelávacími inštitúciami, a to so Spojenou školou na Vojenskej 13 v Košiciach a so Základnou školou na Gemerskej ulici 2 v Košiciach. Koncom októbra 2024 bol do výkonu väzby prijatý mladistvý, ktorý študoval na Spojenej škole v Rožňave v odbore Cukrárenská výroba a z tohto dôvodu bola nadviazaná spolupráca aj so Spojenou školou v Rožňave a následne bol schválený plán individuálnej formy štúdia (teoretické učebné materiály, písacie potreby, zošity boli poskytnuté vzdelávacou inštitúciou s cieľom prípravy obvineného mladistvého počas individuálnej formy štúdia, na ktorom aktívne spolupracuje pedagogička vzdelávania najmä formou konzultácií). Počas školského roka dochádza k zmene počtu žiakov v dôsledku prepustenia z výkonu väzby alebo nariadenia výkonu trestu odňatia slobody.

V prípade obvinených mladistvých, ktorí sú študentmi stredných škôl, sa pri dodaní do ústavu Košice aktivuje mechanizmus zabezpečujúci vybavenie individuálneho učebného plánu, s cieľom nepretrhnúť aktívnu prípravu na budúce uplatnenie v spoločnosti.

Nemožnosť zabezpečenia vzdelávania obvineným mladistvým, ktorí pred umiestnením do výkonu väzby neboli zaradení

do školského vzdelávacieho programu základnej školy alebo strednej školy, vyplývala najmä z existencie zákonných prekážok.

Pri dodaní mladistvého obvineného do výkonu väzby sa individuálne vykonáva diagnostický pohovor ohľadom jeho doterajšieho vzdelávania, pri ktorom je mladistvý obvinený podrobne oboznámený o možnostiach a postupoch realizácie vzdelávania v ústave Košice.

V zmysle § 45 ods. 2 zákona č. 221/2006 Z. z. „pri zaobchádzaní s mladistvými sa realizujú vzdelávacie a osvetové aktivity a záujmové a športové činnosti; prihliada sa pritom na zabezpečenie pobytu mladistvého mimo cely v trvaní najmenej ôsmich hodín denne.“. Za týmto účelom samostatní referenti režimu – špecialisti pripravujú ponukové listy voľnočasových aktivít pre všetky skupiny obvinených, vrátane obvinených mladistvých. Ponukové listy sú k dispozícii všetkým obvineným na nástenkách v štandardnom režime, ako aj zmiernenom režime. Obvinení mladiství majú pripravený program na každý deň, odborný personál ústavu Košice je pripravený na každú plánovanú aktivitu a mladistvým obvineným venuje osobitnú pozornosť. Napriek uvedenému musíme konštatovať, že je pozorovaný pomere výrazný nezáujem mladistvých obvinených o účasť na rôznych aktivitách pripravených personálom ústavu Košice. Príprava, snaha a angažovanosť, najmä samostatných referentov režimu – špecialistov, ale aj ostatného personálu ústavu Košice, je tak častokrát bezvýsledná a mieri sa žiadanému účinku, ku ktorého dosiahnutiu je nevyhnutná spolupráca aj druhej strany, ktorej je venovaná, a teda mladistvým obvineným.

Vzhľadom na vyššie uvedené považujeme konštatovanie o neexistencii takmer žiadnych zmysluplných aktivít mladistvých obvinených a ich kontakte s odborným personálom ústavu Košice iba na základe žiadosti za nekorešpondujúce so skutočným stavom.

Zároveň si dovoľujeme poukázať na skutočnosť, že o každej z vyššie uvedených aktivít sa vypracováva záznam, ktorý sa vypracováva aj v prípade odmietnutia realizácie aktivity mladistvým obvineným a všetky tieto záznamy sa evidujú v informačnom systéme zboru.

K 22. odporúčaniu.

Umožniť vychádzky pre odsúdených a obvinených aj v nepriaznivom počasí (priebežne).

Predmetné odporúčanie ústav Košice realizoval aj doteraz. Tvrdenie väznených osôb nachádzajúce sa na strane 16 správy, cit. „že na vychádzky ich v prípade nepriaznivého počasia neberú“ sa nezakladá na pravde, nakoľko ústav Košice disponuje vonkajšími priestormi, ktoré sú stavebne a technicky zabezpečené tak, aby tieto priestory boli chránené pred nepriaznivými druhmi počasia (viď priložená príloha), a teda uvedené nie je prekážkou, ktorá by bránila realizácii vychádzok obvinených a odsúdených v nepriaznivom počasí. V súvislosti s uvedeným chceme zdôrazniť, že v prípade nepriaznivého počasia je badateľný nezáujem o realizáciu vychádzok práve zo strany odsúdených a obvinených.

K 23. odporúčaniu.

Zaviest' možnosť ústneho podania, resp. spisania sťažnosti pre odsúdených, ktorí nevedia čítať alebo písať (priebežne).

Ústav Košice odporúčanie neplánuje implementovať z dôvodu, že ústav Košice pri prešetrovaní sťažností postupuje v zmysle platnej legislatívy upravujúcej danú oblasť, ktorá explicitne určuje formy podania sťažnosti.

Ako jeden z faktorov obmedzenia efektívnosti sťažnostného mechanizmu je aj veľké množstvo negramotnej väzenskej populácie v ústave Košice. Ako je už z textu správy monitorovaciemu tímu zjavné, inštitút sťažností podávaných obvinenými a odsúdenými upravuje Deviata hlava zákona č. 4/2001 Z. z. Ústav Košice je pri svojej činnosti povinný postupovať striktné v medziach platnej legislatívy, a teda pri prešetrovaní sťažnosti v zmysle ustanovení zákona č. 4/2001 Z. z.

Podľa ustanovenia § 65dc ods. 1 zákona č. 4/2001 Z. z. „Sťažnosť sa podáva písomne v listinnej podobe alebo elektronickej podobe.“.

Zákonodarca v takto formulovanom ustanovení zákona č. 4/2001 Z. z. neumožnil odklon od explicitne stanovenej formy sťažnosti podanej odsúdeným alebo iným oprávneným subjektom. Ústav Košice je teda viazaný aktuálne platnou právnou úpravou, bez možnosti alternatívneho postupu v prípadoch hodných osobitného zreteľa. Zároveň však z praktických skúseností môžeme konštatovať, že ani negramotnosť nie je limitujúcim faktorom podania sťažnosti a to z dôvodu, že je bežnou praxou, že za negramotného odsúdeného môže spísať sťažnosť iný odsúdený, prípadne negramotný odsúdený požiada o pomoc pri spísaní sťažnosti väzenský personál.

K 24. odporúčaniu.

Zlepšiť komunikáciu s odsúdenými a obvinenými o ich právach a možnostiach podania sťažností (priebežne).

Tvrdenie zo správy na strane 24, cit. „Napriek významu sťažnostného mechanizmu viacerí odsúdení v ústave uviedli, že jeho využívanie je obmedzené viacerými faktormi, vrátane nedôvery, obáv z odvetných opatrení a praktických bariér.“ sa nezakladá na pravde a uvedené vyjadrenia prezentujú subjektívne pocity odsúdených, ktoré podľa nášho názoru nie je možné generalizovať. Zároveň takto formulované tvrdenia, bez ďalšej náležitej objektivizácie, vykazujú podľa nášho názoru známky účelovosti zo strany odsúdených. Ústav Košice nemá informáciu o tom, či monitorovací tím tvrdenia o údajných odvetných opatreniach ďalej objektivizoval inými dôkazmi alebo iba nekriticky prijal vyjadrenia odsúdených, a tieto formuloval ako kontrolné zistenia. Zároveň sa nestotožňujeme ani s tvrdením, že zo strany personálu ústavu Košice boli realizované akékoľvek, odsúdenými proklamované, odvetné opatrenia ako následok podania sťažnosti. Uvedené konanie by bolo v príkrom rozpore s ustanovením § 65dd zákona č. 4/2001 Z. z., podľa ktorého „Podanie sťažnosti nesmie byť podnetom ani dôvodom na vyvodzovanie dôsledkov, ktoré by sťažovateľovi spôsobili akúkoľvek ujmu.“.

Každý príslušník zboru je povinný postupovať v zmysle vyššie uvedeného zákonného ustanovenia. Napríklad prípadné uloženie akéhokoľvek disciplinárneho trestu odsúdenému je upravené v § 52 a nasl. zákona č. 475/2005 Z. z. a musí mu predchádzať spáchanie disciplinárneho previnenia odsúdeným, ktoré mu bolo objektívne preukázané. Podľa § 52 ods. 2 zákona č. 475/2005 Z. z. „Disciplinárnym previnením je zavinené nesplnenie alebo porušenie povinnosti alebo zákazu podľa tohto zákona, predpisov na jeho vykonanie alebo ústavného poriadku odsúdeným. Disciplinárnym previnením je aj

konanie, ktoré má znaky priestupku podľa osobitných predpisov.“

Z uvedeného teda vyplýva, že samotné podanie sťažnosti odsúdeným nemôže byť dôvodom na uloženie disciplinárneho trestu.

Taktiež zvyšovanie povedomia o ochrane práv odsúdených a obvinených je zabezpečené v ústave Košice prostredníctvom verejne prístupnej nástenky alebo ústavnej knižnice, kde sú voľne dostupné všetky relevantné všeobecne záväzné právne predpisy a interné predpisy.

Na základe vyššie uvedených tvrdení ústav Košice odporúčanie neplánuje implementovať, nakoľko máme za to, že interný sťažnostný systém v ústave Košice a frekvencia komunikácie o právach a povinnostiach väznených osôb je na postačujúcej úrovni.

K 25. odporúčaniu.

Zabezpečiť, aby pošta pre prokurátora nebola vyberaná príslušníkmi či zamestnancami ústavu (priebežne).

V súvislosti s uvedeným odporúčaním sa na strane 20 správy uvádza, cit. „Z rozhovorov s odsúdenými a obvinenými osobami vyplýva, že niektorí prokurátora v ústave ešte nikdy nevideli. Jeden z odsúdených uviedol, že poštu pre prokurátora vyberajú z uzamykateľnej schránky príslušníci alebo pedagógovia.“

Ústav Košice sa nestotožňuje s vyššie citovanými tvrdeniami týkajúcimi sa preberania pošty pre prokurátora vykonávajúceho dozor nad zachovávaním zákonnosti v ústave (ďalej len „dozorový prokurátor“), inými osobami, teda príslušníkmi zboru. Uvedené konštatovanie považujeme za nepodložené a nezakladajúce sa na objektívne získaných dôkazoch.

Ako aj zo správy samotnej vyplýva, schránky určené na odovzdanie pošty dozorovému prokurátorovi sú opatrené uzamykateľným zámkom. Je nutné zdôrazniť, že príslušníci zboru a ani zamestnanci zboru nedisponujú kľúčom umožňujúcim prístup k schránkam určeným pre odovzdanie pošty dozorovému prokurátorovi.

Zároveň si dovoľujeme poukázať na skutočnosť, že pri každej schránke určenej pre odovzdanie pošty dozorovému prokurátorovi, je aj schránka určená pre odovzdanie pošty riaditeľovi ústavu Košice, ktorej vyberanie zabezpečujú príslušníci zboru. Rovnako si dovoľujeme dať do pozornosti, že vo vzťahu k výkonu prokurátorského dozoru a podmienok výkonu väzby a výkonu trestu odňatia slobody, bola realizovaná v ústave Košice dňa 24. októbra 2024 kontrolná previerka referentmi z referátu väznenstva trestného odboru Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky, kde práve jednou z kontrolovaných oblastí bol aj prístup k schránke určenej na odovzdanie pošty dozorovému prokurátorovi, pričom v tejto oblasti neboli zistené žiadne porušenia platnej právnej úpravy.

Na základe týchto skutočností sa teda podľa nášho názoru tvrdenia odsúdených, na základe ktorých bolo v tejto oblasti odporúčané monitorovacím tímom prijať opatrenie, nezakladajú na pravdivých skutočnostiach a preto ústav Košice odporúčanie neplánuje implementovať.

K 26. odporúčaniu.

Zvážiť zvýšenie frekvencie sprchovania počas letných mesiacov a povoliť letné oblečenie (priebežne).

Ústav Košice plánuje v závislosti od kapacitných a organizačno-technických možností zvážiť implementáciu odporúčania a teda umožniť častejšie sprchovanie, ale v súvislosti s uvedeným odporúčaním by sme chceli poukázať na skutočnosť, že návšteva monitorovacieho tímu sa realizovala prioritne v mesiaci júl 2024, kedy výška teplôt vzduchu kulminovala, čo má náležitý vplyv na zvýšenú záťaž na organizmus vplyvom vysokých teplôt. Za účelom zmiernenia vplyvu tejto záťaže na väznené osoby, bol monitorovací tím riaditeľom ústavu Košice informovaný, že bolo vykonané opatrenie, a to povolenie zvýšenia frekvencie sprchovania väznených osôb, čo samotná správa aj uvádza. Dovoľujeme si potvrdiť zo strany odsúdených však akoby podkopával relevanciu uvedeného tvrdenia a staval ústav Košice a jeho nadriadených do pozície, ktorá evokuje prezentáciu iba účelových tvrdení.

K odporúčaniam povolenia letného oblečenia uvádzame, že zbor aktuálne posudzuje možnosti a finančné dopady na realizáciu tohto opatrenia.

Spoločne k 27. a 29. odporúčaniam.

Zabezpečiť pravidelné vetranie a údržbu priestorov, najmä v celách s obmedzenou cirkuláciou vzduchu (priebežne).

Urýchliť proces odstraňovania plastových krytov na oknách, aby sa zlepšila ventilácia a celkový komfort na celách (priebežne).

Ústav Košice plánuje odporúčanie implementovať v závislosti od množstva pridelených finančných prostriedkov. Vetranie izieb a cieľ je zabezpečené oknami rozmeru 1200 x 1200 mm s dvoma sklápacími křídľami. Křídla sú voči štandardnému riešeniu upravené možnosťou sklápania okna do polohy cca 50° od zvislej roviny, pre zabezpečenie intenzívnejšej vetrateľnosti priestorov. Predsadené sklenené „televízory“ boli súčasťou pôvodnej stavby objektu kolaudovanej v roku 1992. Z dôvodu technicky komplikovaného prístupu k týmto konštrukciám sú likvidované v súvislosti s postupnou opravou okien, kde sa realizuje výmena pôvodných oceľovohľádkových okien za plastové. Pri vyburaní pôvodných okien je priestor na demontáž aj predsadených sklenených výplní, čo sa realizuje postupne, aj s ohľadom na plnenie úloh súvisiacich s výkonom väzby a výkonom trestu odňatia slobody. Samozrejme vo všeobecnosti so stúpajúcimi priemernými teplotami v letných mesiacoch, čo je globálnym trendom, nie je možné riešiť schladzovanie jednotlivých izieb a cieľ inými technickými zariadeniami.

K 28. odporúčaniam.

Pravidelne informovať odsúdených a obvinených o možnosti požiadať o povolenie na používanie ventilátora, najmä počas letných mesiacov (priebežne).

Ústav Košice odporúčanie realizoval aj doteraz a pravidelne informoval odsúdených a obvinených o možnosti podania

žiadosti o povolenie na používanie ventilátora. V prípade podania žiadosti odsúdeným alebo obvineným a splnenia zákonných podmienok, je takáto žiadosť schválená.

Vo vzťahu ku Generálnemu riaditeľstvu zboru.

K 1. odporúčaníu.

Zabezpečiť telové kamery pre príslušníkov v ústave Košice najmä na monitorovanie prehliadok ciel, eskort, zásahov a pri práci na oddiele špecializovaného zaobchádzania, výkonu väzby mladistvých a ďalších rizikových situáciách, kde dochádza k interakciám so zraniteľnými osobami (bezodkladne).

Po nadobudnutí účinnosti zákona č. 187/2023 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 187/2023 Z. z.“) 1. júla 2023, Generálne riaditeľstvo zboru obstaralo 136 ks telových kamier, 31 ks kamerových systémov do eskortných vozidiel a ďalších 1 242 ks kamier na uniformy je v procese verejného obstarávania.

Generálne riaditeľstvo zboru plánuje implementovať odporúčanie, pričom termín splnenia tohto odporúčania a dodania telových kamier do ústavu Košice závisí od výsledku verejného obstarávania.

K 2. odporúčaníu.

Zabezpečiť telové kamery v ZVJS: Zaviesť povinné používanie telových kamier príslušníkmi väzenskej služby vo vybraných situáciách s cieľom zvýšiť transparentnosť, podporiť zodpovednosť a eliminovať riziko zlého zaobchádzania (bezodkladne).

Zákonom č. 187/2023 Z. z., ktorý nadobudol účinnosť 1. júla 2023, sa v rámci § 21d doplnilo oprávnenie na použitie kamery na služobnej rovnošate príslušníkov zboru, vrátane oprávnenia na uchovanie obrazových záznamov a zvukových záznamov získaných použitím týchto kamier. Zároveň boli v zákone č. 187/2023 Z. z. tiež stanovené situácie s povinným nahrávaním (pri služobnom zákroku pod jednotným velením, pri výzve pred použitím donucovacích prostriedkov, pri použití donucovacích prostriedkov a pri dokumentácii mimoriadnej udalosti, počas ktorej došlo k úmrtiu alebo k ujme na zdraví obvineného alebo odsúdeného) a bolo upravené aj použitie vyhotovených záznamov.

Následne po nadobudnutí účinnosti zákona č. 187/2023 Z. z. Generálne riaditeľstvo zboru obstaral 136 ks telových kamier, 31 ks kamerových systémov do eskortných vozidiel a ďalších 1 242 ks kamier na uniformy je v procese verejného obstarávania. Aktuálne Generálne riaditeľstvo zboru pripravuje interný predpis, ktorý podrobnejšie upravuje problematiku použitia telových kamier na rovnošate príslušníkov zboru, v eskortných vozidlách, účel ich použitia, ako aj prístup k vyhotoveným záznamom. Súčasťou zavedenia telových kamier bude preškolenie personálu zboru, ktorého cieľom bude zabezpečiť efektívne a správne využívanie kamerového systému v súlade so zákonom.

Zároveň dávame do pozornosti skutočnosť, že okrem zvýšenia objektívnosti, transparentnosti a eliminácie rizika zlého zaobchádzania voči väzeným osobám, je účelom používania telovej kamery na služobnej rovnošate príslušníkov zboru aj zníženie počtu sťažností zo strany obvinených, odsúdených aj verejnosti a tiež ochrana príslušníkov zboru. Zahraničné skúsenosti totiž ukazujú, že používanie telových kamier na služobných rovnošatách viedlo nielen k posilneniu bezpečnosti väzenského personálu (došlo k zníženiu incidentov voči nositeľom telových kamier až o 53,4 %), ale aj k významnému zníženiu sťažností osôb, voči ktorým sa presadzuje právo (pokles počtu sťažností na zlé zaobchádzanie policajnými orgánmi a väzenskými orgánmi od 65 % do 93 %).

K 3. odporúčaníu.

V internom predpise ukotviť vykonávanie dôkladných osobných prehliadok dvojkrokovou metódou (do 6 mesiacov).

Dňa 1. marca 2024 nadobudol účinnosť Rozkaz ministra spravodlivosti Slovenskej republiky č. 2/2024 o zabezpečovaní ochrany Zborom väzenskej a justičnej stráže (ďalej len „RMS č. 2/2024“), ktorý okrem iného v štvrtej časti upravuje spôsob vykonávania prehliadok vykonávaných príslušníkmi zboru. Nová právna úprava predmetných ustanovení vychádza jednak zo samotného účelu ich vykonávania, ako preventívno-bezpečnostného opatrenia, v prijateľnom a akceptovateľnom kontexte odporúčaní vnútroštátnych a medzinárodných orgánov a inštitúcií, ktoré závažným spôsobom neohrozia bezpečnosť personálu zboru alebo väznených osôb. Najzásadnejšou zmenou v spôsobe vykonávania prehliadok väznených osôb je z nášho pohľadu zrušenie obligatórnej a rutinej povinnosti vykonávania dôkladných osobných prehliadok v určitých situáciách, respektíve určitej kategórii väznených osôb, čím sa vytvára priestor pre individuálne posúdenie nevyhnutnosti vykonania prehliadky, jej spôsobu, s možnosťou využitia menej invazívnych prostriedkov, s ohľadom na možné bezpečnostné riziká a s prihliadnutím najmä na závažnosť spáchanej trestnej činnosti, fyzickú zdatnosť, nebezpečnosť alebo na poznatky preventívno-bezpečnostného charakteru smerujúce k riziku násilného správania, úteku alebo iných udalostí, ktoré by mohli ohroziť bezpečnosť. Konkrétne ide o ustanovenia § 37 ods. 2, § 38 ods. 6 RMS č. 2/2024, podľa ktorých sa počas generálnych prehliadok a čiastkových prehliadok môžu vykonať aj dôkladné osobné prehliadky obvinených a odsúdených. V prípade generálnej prehliadky sa upúšťa od možnosti hromadného vykonávania dôkladných osobných prehliadok na chodbách a podmieňuje sa ich realizácia v priestoroch cely, izby alebo v inom vhodne upravenom priestore. V § 40 RMS č. 2/2024 sa stanovuje okruh funkcií, ktoré vzhľadom na charakter výkonu ich služobnej činnosti nie sú povinné osobné prehliadky väznených osôb vykonávať tak, aby sa v maximálnej možnej miere eliminovalo narušenie vzájomného dôverného vzťahu s väznenou osobou pri využívaní foriem, metód a prostriedkov v zaobchádzaní. V § 41 a § 42 RMS č. 2/2024 sa s cieľom čo najmenšieho počtu vykonávaných osobných prehliadok precizujú situácie, pri ktorých sa vykonáva preventívna osobná prehliadka a dôkladná osobná prehliadka, pričom sa do osobitného postavenia dostáva skupina odsúdených zaradených v otvorenom oddelení, pri ktorej sa nevykonáva, či už preventívna osobná prehliadka pri opustení izby alebo oddielu, alebo dôkladná osobná prehliadka pred a po vykonaní návštevy priamym kontaktom. Taktiež sa v predmetných ustanoveniach pri ostatných odsúdených dôkladné osobné prehliadky vykonávajú iba v prípade kontaktných návštev. Pri bezkontaktných návštevách je postačujúcou preventívna prehliadka. V § 42 RMS č. 2/2024 sa explicitne uvádza ako prioritný spôsob vykonávania dôkladnej osobnej prehliadky celotelový skener.

V tejto súvislosti je potrebné zdôrazniť, že postupná humanizácia podmienok výkonu väzby a výkonu trestu odňatia slobody vyplývajúca zo zrušenia niektorých obmedzení na jednej strane, musí so sebou prinášať aj adekvátne opatrenia smerujúce k zachovaniu úrovne bezpečnosti a zabráneniu prieniku nepovolených vecí do ústavov na strane druhej. Preto by sme boli radi, ak by sa aj zo strany verejného ochrancu práv našla podpora a prostredníctvom iniciatívnych krokov sa vyvíjal tlak na kompetentné orgány k zlepšeniu podmienok výkonu väzby a výkonu trestu odňatia slobody v oblasti dostatočného finančného krytia v rozpočte zboru na obstaranie telesných skenerov.

Vzhľadom na vyššie uvedené považujeme súčasnú právnu úpravu vykonávania dôkladných osobných prehliadok, či už v zmysle zákona č. 4/2001 z. z., ako aj RMS č. 2/2024 vzhľadom na technické možnosti zboru za adekvátnu.

K 4. odporúčaniu.

Zabezpečiť, aby bola potreba prítomnosti príslušníkov pri zdravotných vyšetreniach vo všetkých ústavoch na výkon väzby a výkon trestu odňatia slobody individuálne vyhodnocovaná. Ak lekár alebo iný zdravotnícky pracovník požaduje prítomnosť príslušníka, táto požiadavka by mala byť zaznamenaná napríklad prostredníctvom úradného záznamu, ktorý potvrdí zdravotnícky pracovník svojím podpisom (do 6 mesiacov).

Uvádzame, že zbor prvú časť odporúčania týkajúcu sa individuálneho vyhodnocovania prítomnosti príslušníkov zboru pri zdravotných vyšetreniach už niekoľko rokov aplikuje a v týchto prípadoch postupuje individuálne. To znamená, že kompetentní nadriadení jednotlivito posúdia nebezpečnosť každej väznenej osoby, hroziace riziká a ďalšie okolnosti a následne zväžia použitie spútavacích prostriedkov a spôsob stráženia v zdravotníckom zariadení ústavu. Napríklad odsúdenému za dopravnú nehodu môžu v ambulancii zdravotníckeho zariadenia ústavu sňať putá a dozor nad ním vykonávať cez zavreté presklené dvere a naopak, pri agresívnom vrahovi je však nevyhnutná bezprostredná prítomnosť príslušníka zboru, aby pri napadnutí sestričky či lekára mohol okamžite zakročiť.

Ochrana zdravotného personálu musí byť vždy prioritou, pretože bez ich bezpečného pracovného prostredia nie je možné poskytovať kvalitnú zdravotnú starostlivosť ani väzneným osobám, respektíve väznené osoby by nemali zabezpečenú žiadnu zdravotnú starostlivosť, nakoľko zdravotní pracovníci by nemali záujem pracovať v zariadeniach zboru, pokiaľ by sa cítili ohrození zo strany väznených osôb. Aplikačná prax nám potvrdzuje, že obťažovanie či útoky na lekárov alebo iných zdravotníckych pracovníkov zo strany väznených osôb nie sú ojedinelé a práve prítomnosť príslušníkov zboru zabezpečujúcich stráženie, respektíve ich upozornenia na slušné vystupovanie, zabráňuje vznikom mimoriadnych udalostí. To znamená, že lekár alebo iný zdravotný pracovník požaduje prítomnosť príslušníka zboru rovnakého pohlavia s ohľadom na svoju bezpečnosť vo väčšine prípadov.

V súvislosti s uvedeným zastávame názor, že právo na život a ochranu zdravia má v tomto prípade prednosť pred právom na súkromie, preto vyžadovať od lekára alebo iného zdravotného pracovníka vyhotovenie úradného záznamu s požiadavkou prítomnosti príslušníka zboru zabezpečujúceho stráženie je neopodstatnené. Uvádzame, že postačuje, aby lekár alebo iný zdravotný pracovník iba ústne deklaroval svoju požiadavku na prítomnosť alebo neprítomnosť príslušníka zboru zabezpečujúceho stráženie ošetrovanej väznenej osoby a úradný záznam vyhotovil len v prípade, ak tento príslušník zboru nebude jeho ústny pokyn akceptovať. Zároveň dodávame, že toto opatrenie nie je v praxi vykonateľné, osobitne v prípade externých lekárov, resp. vyšetrení vykonávaných v civilných ambulanciách, nakoľko by neúmyselne navýšilo administratívne zaťaženie lekárov a iných zdravotných pracovníkov a tým znížilo čas, ktorý môže zdravotnícky personál venovať pacientom, teda väzneným osobám.

K 5. odporúčaniu.

Ak je nevyhnutná prítomnosť príslušníkov pri vyšetrení, zabezpečiť súkromie osôb obmedzených na slobode. Toto opatrenie možno docieľiť napríklad použitím prostriedkov na zamedzenie zvuku či inými alternatívnymi riešeniami, ktoré ponechávame na zväžení GR ZVJS. Pri ošetreniach zabezpečiť, aby príslušník nebol prítomný v priamom dohľade, pokiaľ to nenarušuje bezpečnosť alebo iné legitímne dôvody (do 6 mesiacov).

Generálne riaditeľstvo zboru prvú časť odporúčania neplánuje prijať, nakoľko použitie prostriedkov na zamedzenie zvuku alebo iných alternatívnych prostriedkov, ktoré by obmedzili schopnosti vnímania príslušníkov zboru zabezpečujúcich stráženie, je neprípustné. Pri vyšetrení väznených osôb zdravotníckym pracovníkom je nevyhnutné narušenie intímnej zóny medzi pacientom a zdravotníckym pracovníkom (vykonávanie fyzického vyšetrenia, podávanie injekcií, vykonávanie prístrojového a inštrumentálneho vyšetrenia), kedy zdravotnícky pracovník nemôže venovať pozornosť činnosti pacienta a dohliadať na jeho konanie, nakoľko sa musí sústrediť na vlastné vyšetrenie, čo môže byť zdrojom mimoriadnej udalosti, akým je napríklad napadnutie alebo iné zasahovanie do integrity zdravotníckeho pracovníka zo strany pacienta, čo sa opakovane udialo v minulosti aj pri samotnej prítomnosti príslušníka zboru zabezpečujúceho stráženie. Za prítomnosti príslušníka zboru zabezpečujúceho stráženie je však pravdepodobnosť závažného následku takéhoto konania väznenej osoby, teda pacienta menej pravdepodobná, vzhľadom na to, že tento môže včas zasiahnuť a zabrániť závažným následkom akým môže byť napríklad poranenie zdravotníckeho pracovníka, vzatia zdravotníckeho pracovníka ako rukojemníka. Zdravotnícky pracovník, ktorý vykonáva vyšetrenie alebo ošetrovanie pacienta je v mimoriadnej nevýhode, nakoľko pre zaneprázdnenosť pri svojej činnosti nemôže sledovať a včas identifikovať skoré príznaky toho, že pacient sa chystá brachiálne zaútočiť, rovnako sa nemôže ani účinne brániť, nakoľko v prevažnej miere sú zdravotnícky pracovníci ženy a pacienti muži, so značnou fyzickou prevahou, ďalej pri vykonávaní diagnostiky alebo terapie sú v rôznych vynútených polohách, pri ktorých účinne nemožno použiť prvky sebaobrany. Pri zdravotníckom vyšetrení aj veľmi nebezpečných väznených osôb nie je v mnohých prípadoch možné použitie spútavacích zariadení, nakoľko tieto zamedzujú vykonaniu potrebných zdravotníckych úkonov. Je preto prirodzené, že zdravotnícky pracovník vo väčšine prípadov požaduje zabezpečenie prítomnosti príslušníka zboru priamo pri vyšetrení väznenej osoby alebo v takej vzdialenosti a na takom mieste, aby mohol včas zasiahnuť a zabrániť útoku väznenej osoby na zdravotníka.

K druhej časti odporúčania uvádzame, že odporúčanie sa aplikovalo aj doteraz a v ústavoch sa poskytovanie zdravotnej starostlivosti realizuje výhradne bez prítomnosti príslušníka zboru okrem prípadov uvedených v zmysle § 5 ods. 2 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 447/2006 Z. z. o organizácii poskytovania zdravotnej starostlivosti v

Zbore väzenskej a justičnej stráže. Pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti obvinenému alebo odsúdenému v zdravotníckom zariadení ústavu môže byť v miestnosti, kde sa starostlivosť poskytuje, prítomný príslušník zboru rovnakého pohľavia, ak o to požiada ošetrojúci zdravotnícky pracovník v záujme ochrany života alebo zdravia prítomných osôb.

Na záver by sme chceli uviesť, že považujeme za potrebné uviesť, že zdravie a život zdravotníckeho pracovníka je prioritou pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti väzeným osobám a zároveň je potrebné pre činnosť zdravotníckeho pracovníka vytvoriť vhodné podmienky, aby mohol nerušene a bez neprimeraného stresu vykonávať svoje poslanie a činnosť. Treba si ďalej uvedomiť, že činnosť lekára vo väzenstve je vysoko nepopulárna v odbornej lekárskej obci, nakoľko v spoločnosti je pojem väzenský lekár vnímaný s rozpakmi, niekedy má až hanlivý charakter, nie je preto ambíciou žiadneho končiaceho študenta medicíny uplatniť sa vo väzenstve a navyše ani finančné ohodnotenie lekára vo väzenstve nedosahuje tie možnosti, ktoré by mohol mať v civilných podmienkach, preto akékoľvek zneatraktívnenie podmienok výkonu lekárskeho povolania vo väzenstve, napríklad zvyšovaním rizika jeho napadnutia zo strany pacientov, bude zákonite viesť len k odlivu ešte prítomných väzenských lekárov. Podľa našich štatistík v súčasnosti chýba v zbore okolo 40 % až 50% primerane erudovaných lekárov. Každé neprimerané opatrenie v oblasti bezpečnosti zdravotníckeho personálu v ústavoch môže mať kontraproductívny efekt a môže nakoniec viesť k odlivu odborných pracovníkov, k nemožnosti zboru zabezpečiť potrebný zdravotnícky personál, a v neposlednom rade aj k zníženiu dostupnosti zdravotnej starostlivosti pre väznené osoby, čo akiste nebol primárny cieľ verejného ochrancu práv.

Vo vzťahu k Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky.

K 1. odporúčaniu.

Prehodnotiť právnu úpravu týkajúcu sa vplyvu disciplinárnych trestov na zaradenie mladistvých do zmierneného režimu tak, aby sa umožnilo flexibilnejšie posudzovanie ich správania a podpora pozitívnych zmien. Zvážiť zavedenie možnosti skrátenia času potrebného na zahľadanie trestu pri preukázanom zlepšení správania mladistvého (do 9 mesiacov).

Výkon väzby mladistvých v zmiernenom režime je oproti výkonu väzby dospeléj populácie vymedzený menej prísnejšie v oblasti charakteru trestnej činnosti, ako aj z pohľadu uložených a nezahladených disciplinárnych trestov. Napríklad podľa § 37 ods. 3 písm. c) zákona č. 221/2006 Z. z. sa javí, že neexistuje rozdiel či vymedzenie oproti dospeléj populácii, kedy ak bol uložený disciplinárny trest podľa § 40 ods. 3 písm. e) a f) zákona č. 221/2006 Z. z., a tento nebol zahladený, nemôže byť obvinený umiestnený do zmierneného režimu. Avšak v spojitosti s § 46 ods. 4 zákona č. 221/2006 Z. z. môžeme zistiť, že mladistvému obvinenému nemožno uložiť disciplinárny trest umiestnenia do samoväzby (§ 40 ods. 3 písm. f) zákona č. 221/2006 Z. z.), čím odpadne polovica limitujúcich faktorov na umiestnenie do zmierneného režimu v kontexte ukladania disciplinárnych opatrení. V spojitosti napríklad s faktorom, že v legislatíve a aj v praxi je zavedená podmienka postupnosti ukladania disciplinárnych trestov, ako aj podmienka závažnosti, je celodenné umiestnenie do cely disciplinárneho trestu podľa § 40 ods. 3 písm. e) zákona č. 221/2006 Z. z. u mladistvého obvineného (nielen u neho) až ako posledná, áno správne najzávažnejšia, sankcia, respektíve opatrenie. Rovnako bola oproti minulosti postupne legislatívne upravovaná maximálna dĺžka, ako aj kumulatívna dĺžka výkonu umiestnenia v cele disciplinárneho trestu u mladistvých obvinených, respektíve bola úplne vypustená a bola zrušená možnosť umiestňovania do samoväzby. Podľa § 43 zákona č. 221/2006 Z. z. boli významne skrátené lehoty na zahľadanie disciplinárnych trestov, pričom v informačnom systéme zboru bol nastavený algoritmus ich automatického zahladzovania sa a teda nie je potrebné požiadať alebo iný vstup väzenského personálu (napríklad rozhodnutie o zahladení disciplinárneho trestu). Zároveň v zmysle § 43 ods. 5 zákona č. 221/2006 Z. z. platí, že ak väznená osoba spĺňa podmienky na udelenie disciplinárnej odmeny, môže jej byť namiesto udelenia disciplinárnej odmeny zahladený disciplinárny trest.

Podľa nášho názoru nie je potrebné prehodnotiť právnu úpravu v tejto oblasti, nakoľko aktuálne vytvorený mechanizmus vytvára sumár objektívnych a merateľných ukazovateľov a to rovnako tak smerom k napĺňaniu všeobecných zásad penológie (ukladaný trest má čo najadresnejšie zasiahnuť trestanú osobu), ako aj smerom k rýchlemu začleneniu späť do kolektívu.

V smere podmieňovania umiestnenia do zmierneného režimu „správaním“, sa v rámci právnej úpravy, ale i reálnej praxe, urobil obrovský pokrok a dnes možno povedať, že je determinované len tými najzávažnejšími deliktami, a aj tu zbor vyvíja legislatívnu, špecializovanú, kontrolnú a metodickú činnosť, s cieľom čo najrýchlejšieho zaradenia mladistvých obvinených do zmierneného režimu.

K 2. odporúčaniu.

V spolupráci s Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR zabezpečiť plynulý prechod mladistvých po ukončení väzby do zariadení ústavnej starostlivosti, ako sú reedukačné centrá, a to buď interným predpisom alebo doplnením relevantnej právnej úpravy (do 9 mesiacov).

Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky v spolupráci so zborom preverí aktuálny právny stav v danej oblasti a v prípade potreby zváži úpravu relevantnej legislatívy.

Príloha - fotodokumentácia

pík. Mgr. JUDr. Ing. Ľubomír Klišťinec
generálny riaditeľ